

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Francisci De Oviedo Madritani, Societatis Iesv,
Theologiæ Professoris, Cursus Philosophicus**

**Oviedo, Francisco de
Lvgdvni, M.DC.LI.**

Punct. I. Definitur rarum & densum totiusque rei difficultas proponitur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95503](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95503)

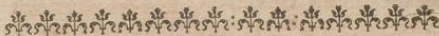
potest ad quartam partem subiecti calorem extendere. Re ita composita recte assignatur à priori ratio conclusionis à posteriori cognita in Zenonis sententia, quæ ratio conclusionem probat eodem modo in opinione constituyente continuum ex infinitis partibus.

4 Dicendum est secundò, intensiorem partem distantiam ab agente præcipuo non esse continuum. Hanc conclusionem pro Zenonitis, & Aristotelicis probat ratio facta in præcedenti. ex qua illam euidentem infero. Ad hoc ut intensio fiat in parte distantia per additionem vnius gradus necessum est fieri in partibus proximioribus per additionem plurium, quæ non potest simul ab agente produci: ergo ut producat vnius gradus in parte distantia, spectandum est tempus, quo intensio plurium graduum fuerit producta in partibus proximioribus agentis, & quo excessus determinatus sit productus in parte anteriori immediata illi, in qua intensio est facienda; cum verò hic excessus, & illa intensio fiant in tempore diuisibili, necessum est ut pars remota subiecti illud expectet ad qualitatem in se recipiendam.

5 Dicendum est tertio, intensiorem fieri continuè in partibus proximis passis. Hanc conclusionem trado pro Zenonitis, & Aristotelicis, quam sic probò. In parte proxima agentis nulla potest assignari ratio propter quam agens producat intensiorem in instanti sequenti quam non potuit in hoc producere in quo nihil produxit: ergo si illam poterit producere in sequenti potest in isto; ergo in hoc producat intensiorem, vel in isto illam producere nequit, neque in sequenti, illam efficere valebit. Quod docet Arriaga contrariam qualitatem exigere conferuari in præsentia contrarij per tantum tempus, quo cessat actio agentis, & illo transacto de nouo incipere, quia iam expletum fuit tempus, quo qualitas contraria petebat durare, absque fundamentum, & sine necessitate dicitur.

6 Obiicies ex Arriaga: Intensio qualitatis in parte proxima agentis est continua; ergo in ictu oculi tot indiuisibilia qualitatis intense adquiret pars subiecti, quot indiuisibilia spatij percurrit Sol in eodem tempore. Respondeo concedendo consequentiam, nullum enim est inconueniens asserere manum mediocriter calidam, habere tot indiuisibilia intensiōis qualitatis quot extensiōis spatium vnius leuæ, quia hæc indiuisibilia cum sint naturæ exilis in magna multitudinē leuiter immutant subiectum, ac proinde maximus illorum numerus requiritur, ut mediocriter pulsent potentiam, & sensationem, notabiliter dissonam, vel consonam pariant. Si obiicias intensiōem partis propinque agentis durare per spatium vnius horæ fore penè infinitam, dicam ego nullam intensiōem talis partis propinque durare per spatium vnius horæ, quia minor alio agens producat, quidquid potest producere, neque expectantiam aliquam contra me poteris inuenire.

7 Dicendum est quarto, agens producentem simul in parte proxima maiorem intensiōem excessu requisito ad operandum continuè extendere qualitatem vique ad partem illam, in qua intensio in instanti acquisita minor sit excessu requisito ad operandum. Rem explico, produxit calidum in primo instanti per quatuor partes subiecti, in prima quatuor gradus qualitatis, tres in secunda, duos in tertia, vnum in quarta: quibus productis, prima produxit quidquid potuit in secunda, & secunda in tertia, &c. quapropter requiritur ut postea agat quælibet pars anterior in subsequente, excessus aliquis determinatus, pono esse trium graduum, si agens in secundo instanti tantum producat duos in prima, nihil in secunda producat in illo instanti, si verò produxit tres in illo instanti, producentur duo in secunda sed nihil in tertia, quia secunda non habet excessum requisitum ut agat in illam. Si verò in secundo instanti quatuor produxisset in prima parte, in eodem producerentur tres in secunda, duo in tertia, & nihil in quarta, propter eandem rationem. Et quo maior intensio simul producat in prima parte subiecti, per partes plures illius intensio est continua; cum verò non possimus assignare intensiōem quam simul producat in prima parte non possimus partes annumerare, in quibus intensio est continua, sed tantum asserimus eo per plures partes fieri continuè, quo fortius est præcipuum agens, & intensiorem qualitatem simul producat in parte illi immediata.

CONTROVERSIA VII.

De raro & denso.

VASTIO est an raritas, & densitas ad qualitatem pertineant, & consequenter an rarefactio, & condensatio ad alterationem spectent: deinde non desunt aliqui, qui existimant viuientia per rarefactionem tantum augeri, & per condensationem minui, ideo controuersiam iustitio distinctam ab illis, in quibus de nutritione, & alteratione disserui.

PUNCTVM PRIMVM.

Definitur rarum, & densum, totiusque rei difficultas proponitur.

1 Rarum definiuit Aristoteles: Quod sub magnis dimensionibus parum habet materie: densum verò, quod sub parvis dimensionibus multum materie habet. Vtrumque inuenies in corpore nunc calido, & postea frigido, oleum enim quod frige factum parum spatij occupabat, nunc calefactum magnum spatium implet, ex hoc in fero idem corpus eodem modo se habens posse dici rarum respectu vnius, & densum respectu alterius, vel vtrumque respectu sui ipsius, secundum diuersos status. Hoc inspicies si ponas tria corpora entitatiuè æqualia secundum substantiā, & quantitatem, quorum vnum occupat tres vlnas spatij, aliud quatuor, & quinque aliud: corpus occupans quatuor vlnas spatij rarum dicitur respectu corporis, quod tres tantum replet, & densum respectu alius, quod quatuor adimplet. Idem dicito de eodem corpore quatenus potens est ad tres spatij vlnas contrahi, vel ad quatuor extendi. Hæc dixerim iuxta propriam sententiam, quam postea tradam, & iuxta sententias aliorum, qui raritatem, & densitatem non formaliter in qualitate constituunt, hi enim possunt asserere has qualitates specie distingui, & corpus occupans quatuor spatij vlnas differre à corpore quinque replente, quia remissiorem habet raritatem, & vtrumque differre à corpore, quod tres tantum attingit, quia hoc habet densitatem & illa raritatem qualitates inter se species differentes.

2 Suppono in omnium opinione rarefactionem, & condensationem fieri non posse, sine motu locali, & sine acquisitione nouæ præsentia, siue rarefactio, & condensatio in tali motu, & raritas, & densitas in præsentia per talem motum acquisita consistant, siue non in præsentia, sed in alia qualitate, seu alia quacunque entitate constituendæ sint. Ratio est manifesta, ut corpus densum rarefiat, extendi ad maius spatium necesse est, & ut condensetur debet contrahi ad minus spatium, quam antea occupabat, sed non potest corpus maius spatium acquirere, & acquisitum relinquere, & minori contineri sine motu locali: ergo in rarefactione, & condensatione motum localem intercedere necesse est. Dixi rarefactionem, & condensationem fieri non posse, sine motu locali, quod intelligendum est, quando corpus acquisiuit raritatem, & densitatem, quæ prius tempore priuatum processerat. Si verò in eodem instanti, quo corpus creatur, vel producit rarefiat, vel densetur, tunc illa rarefactio, seu densatio non includit motum localem, sed dicit productionem præsentia quæ motus diceretur, si subiectum in instanti præcedenti existisset priuatum tali præsentia. Ex his colligo raritatem & densitatem semper præsentiam importare corporis rari, aut densi, & rarefactionem, & condensationem huius præsentia productionem.

3 His positis totum difficultatis negotium est, quomodo idem corpus habens easdem partes quantitatis possit modo pauciores, & postea plures spatij partes occupare, sine replicatione partium in eodem spatio, & sine repetitione eiusdem partis in diuersis spatij partibus. Ratio dubitandi desumitur ex eo, quod corpus quantitatum habet partes, siue finitas, siue infinitas, in se certas & determinatas:

Rr 4 suppono

suppono claritatis gratia, has esse viginti quæ viginti aliis spatij partibus respondebunt nulla facta condensatione, aut rarefactione. Rarefiat hoc corpus: tunc respondebunt illius partes viginti & quatuor spatij partibus: ergo cum partes occupantes sint tantum viginti, & partes spatij occupati viginti & quatuor necessum est partes aliquas, scilicet quatuor occupare duplicem spatij partem, & consequenter duplicem præsentiam habere. Rursus si supponamus corpus illud occupans viginti partes spatij condensari, illius partes occupabunt sex supra decem spatij partes: ergo cum partes corporis sint viginti, & partes spatij tantum decem & sex, necessum est quatuor partibus spatij correspondere octo partes corporis, quod sine penetratione non continget, quia duæ partes occupantes idem spatium necessarium sunt penetratæ, cum penetratio nihil aliud sit, quam replicatio corporum in eodem spatio. Hoc opus hic labor est.

PUNCTUM II.

Nonnulla sententia reiciuntur.

1 Refertur sententia aliquorum asserentium in corpore raro reperiri cavitates quasdam, ratione quarum maius spatium occupat corpus, quasi extensivè, quia extenditur ad partes magis inter se distinctas, non verò entitativè, quia idem numero spatium occupat, siue rarum, siue densum, quia quando corpus densatur replet illas cavitates, & relinquit partes extraneas spatij, quas occupabat, eodem modo ac accidit in corpore habente poros aëre repletos, quando expulso aëre clauduntur. Dicitur etiam secundum hanc sententiam inconueniens non esse minima aliqua spatia vacua concedere; his enim non impeditur influxus cælestis in corpora sublunaria.

2 Nescio fuisse hanc opinionem alicuius probati authoris, & cuiuscumque sit à nullo sustineri potest, sunt enim frequentes experientiæ, quibus suadetur naturam vacuum etiam minimum abhorre, si enim aliquod, etsi minimum permitteret, nunquam vnum corpus aliud traheret, ad replendum vacuum: quia posset per brevissimum spatium ab illo separari, quin illud moueret, cum parum illud vacuum natura non abhorreret, semel tamen illo vacuo quantumvis minimo interposito, nullo modo posset idem corpus influere in aliud, illudque mouere. Dices, vnum corpus, posse separari ab aliquo, secundum aliquas partes, non verò secundum omnes. Contra: omnes partes corporis quanti (pono hoc non esse viuens organicum) sunt eiusdem rationis. Ergo si hæc pars potest ab alia separari nullo corpore interposito, illa poterit eodem modo separari, & sic de aliis.

3 Secunda sententia est Scoti in 4. dist. 22. quaest. 4. ubi asserit, in rarefactione novas partes quantitatis produci, & in condensatione nonnullas ex antiquis corrumpi. Scotum sequuntur Gotsfredus, & alij apud Conimbric. lib. 1. de generatione cap. 5. quaest. 17. art. 2. Reicitur à plerisque hæc sententia: quia nulla potest assignari causa nouæ productionis, & corruptionis quantitatis, ac proinde utraque immerito, in condensatione & rarefactione adstruitur. Rationem, quam probo, virgeo in condensatione. Nullum agens naturale, per se intendit corruptionem alicuius entitatis, sed per productionem, & ratione rei productæ secundario corruptiones contingunt: sed nihil potest produci ratione cuius quantitas corrumpatur: Ergo quantitas à nullo agentis naturali corrumpi potest. Minorem probo: quatuor primæ qualitates, & reliqua accidentia, quæ hucusque nouimus non opponuntur cum quantitate, sed rectè illi coherant: ergo ex eo, quod hæc accidentia producantur, non potest secundario sequi corruptio quantitatis, quia ex productione alicuius terminantur secundario sequitur corruptio alius formæ impossibilis cum illo: Ergo quantitas, quæ cum nullo accidenti impossibilis est non corrumpitur ex eo, quod hæc vel illa accidentia corrumpantur. Robur rationi addit sententia, affirmans quantitatem esse subiectum accidentium, quam probaui, Controuers. I. Punct. 2. ex hac sententia argumentum fortius instauro: accidens supponit quantitatem tanquam subiectum: ergo non potest esse destructivum illius, implicat enim aliquod destruere existentiam, quam supponit, & exigit, ut per se notum est. Dices, quantitatem esse diuisibilem in partes

diuersas, & secundum partes illas, quæ remanent facta condensatione recipere accidentia, & corrumpi secundum alias, in quibus accidentia non recipiuntur quarum existentiam non supponunt, sed destruant. Contra: partes illæ quantitatis, quæ corrumpi dicuntur in condensatione, non recipiebantur, neque informatiue, neque inhæsiue, in partibus, quæ remanere dicuntur, in quibus accidentia subieciuntur: ergo partibus quantitatis, quæ corrumpi dicuntur, & accidentibus à quibus corrumpi dicuntur, non erat commune subiectum. Ergo accidentia non possunt corrumpere partes illas quantitatis, quia corruptio fit per expulsionem vnius entitatis ab alia, cui est commune subiectum, & ubi subiectum commune non est, expulsio non potest intercedere.

Secundò eandem opinionem reicio, quia etiam admittatur in rarefactione produci nouam quantitatis partem, difficultas huius materiæ non exhauritur, sed quæ erat in partibus quantitatis respectu spatij, transfertur ad easdem partes quantitatis respectu materiæ. Inquirō enim an in rarefactione producantur cum nouis partibus quantitatis, partes nouæ materiæ, vel partes materiæ antiquæ accrescant nouæ quantitati: si dicatur produci nouas partes materiæ, dices rarefactionem includere creationem materiæ, & generationem formæ, & illam substantialem augmentationem ego appellabo, tantum enim differet ab augmentatione, quam agnoscit Philosophia, ex eo quod in augmentatione illa non noua creatur materia, sed materia alimenti materiæ alito vnitur, in hac verò rarefactione, seu noua augmentatione, non vnitur alito materia alimenti, sed noua illi vnienda creatur, quæ non minus augebitur, neque minus substantialiter, quam augeatur materia alimenti sibi vnita, eadem enim erit augmentatio, & idem augmentum resultabit, siue materia, quæ illi accrescit, antea fuerit sub formâ alimenti, siue in illo instanti creetur, impertinens enim est omnino ad augmentationem hanc, & nunc factam materiam ex qua fit tempore præcessisse, vel nunc primo incipere. Si Deus non producat nouam materiam, in cidis in totam huius materiæ difficultatem, & teneris modum assignare; quo materiæ, quæ modo his partibus quantitatis respondebat cum correspondenti adæquata ex parte vtriusque extremi, & iuxta vndequeque partis distinctæ materiæ cum partæ distinctæ quantitatis, & totius materiæ cum tota quantitate, eadem cum eisdem partibus perseverans possit respondere eisdem partibus quantitatis, quibus respondebat antea, & aliis denuo productis, abque eo quod duplex pars quantitatis simpliciter parti materiæ, vel simplex pars materiæ duplici parti quantitatis respondeat. Hæc est tota huius materiæ difficultas, quæ admittit productionem partium quantitatis eadem remanet in rarefactione, ut ostendit discursus supra factus, & in condensatione admittit corruptionem partium quantitatis, eodem discursu eadem subsistere conuincitur, in utroque enim motu totum fundamentum difficultatis desumitur ex eo, quod componi nequeat extremum inuariatum secundum multitudinem partium posse commensurari cum alio modo pauciores partes habente.

Dices forsitan materiam nullas habere partes à se, sed tantum ratione quantitatis, ac proinde facile posse difficultatem hanc componi, quia cum materia partes habeat à quantitate, quo plures paucioresve sunt partes quantitatis, eo plures paucioresve erunt materiæ partes, & ita semper iuste commensurari poterunt. Multis impetam in Metaphys. Controu. 7. Punct. 2. sententiam asserentem substantiam non habere partes à se, sed à quantitate, quibus solutionem euertam. Verum adhuc illius doctrina de partibus quantitatis admittit difficile rarefactio, & condensatione componitur, per productionem, & corruptionem partium quantitatis: arguo ex principiis ipsa solutione traditis. Substantia ex se ut præcisa à quantitate, partes non habet, neque est diuisibilis: ergo ut præcisa à quantitate, neque est parua, neque magna: Sed ut informata est à quantitate tot partes habebit, ac ipsa quantitas, licet ab hac mutuetur: ergo substantia informata magna quantitate, magna erit, & informata parua quantitate parua erit: ergo non poterit dici in rarefactione paruum quantitatem habere magnam dimensionem, hoc est, magnam quantitatem; quia substantia præcisa à quantitate, ut modò dicebam, neque est parua, aut magna, & ut informata quantitate, æquè magna est: ac ipsa quantitas, & quantitas æquè magna est, ac ipsa præsentia cum secundum hanc sententiam, quotiescunque